

Al cor de la paraula

La veu de Joan Navarro sempre ha estat singular en el context de la poesia contemporània. No podem oblidar el seu pes: per exemple, el fet que el llibre *Grills esmolen ganivets a trenc de por* va ser el primer Premi de Poesia Vicent Andrés Estellés o que amb *Coltell al cap* va guanyar la Viola d'Or i d'Argent dels Jocs Florals de Barcelona el 1981. Tanmateix, i després de la publicació dels reculls següents, no era fàcil traçar-ne l'evolució. Amb un caràcter experimental i gairebé únic, semblava que difícilment podia superar els seus límits. Crec que aquest fet explica la llarga absència de Joan Navarro. El seu silenci —dotze anys des de la publicació de la *Tria personal* a Edicions de la Guerra— ha significat un parèntesi de maduració personal i literària, i *Magrana* n'és el fruit. No sé si representa l'única eixida possible, però sí que és una magnífica continuació de l'antic diàleg. Sense deixar de banda les característiques d'experimentació i recerca formal, explora nous espais alhora que guanya en essencialització i transparència.

El primer que crida l'atenció de *Magrana* és l'abundància i la varietat de les citacions que encapçalen tant el llibre com cada poema. Navarro hi estableix un diàleg, i així en deixa constància, amb poetes, narradors, filòsofs, cineastes, pintors, textos anònims i, per tal de guiar-nos millor en el seu trajecte, les notes finals situen cada citació, ens orienten en el mapa de relacions que s'hi estableixen. Dialoga amb l'art de tots els temps sobre els temes que li interessin i que interessin a la filosofia, la poesia, la pintura, el cinema... Fa seves les preocupacions dels diferents creadors i alhora interroga els materials que en vehiculen l'expressió. «Les paraules són com la pell sobre una aigua profunda», segons la citació de Wittgenstein que encapçala el poema «En el fons dels mots». Navarro s'endinsa en aquesta aigua profunda i sondeja el temps i l'espai, els sons i els silencis, els colors i els blancs. I al fons de les paraules troba la unitat del tot dins de l'u, la identitat de la mirada i del seu objecte i del cosmos que els conté. L'impuls amorós, com l'impuls poètic, aconsegueix la identificació del subjecte i l'objecte, de la mirada i el mirall, de l'ésser i d'allò que el conté i acull: «ona i badia, copa i llavis, pluja i aljub». L'ull machadià que mira és ull perquè mira però

Joan Navarro
Magrana
Brosquil, València, 2004
96 pàgs.

també perquè és mirat, en un joc de reflexos, de cossos i d'esguards.

Dialoga Joan Navarro especialment amb artistes, amb escriptors i pensadors que van buscar en l'expressió artística, en la paraula, materials per curar la ferida profunda de l'ésser, la seua soledat. Com Joseph Beuys, que utilitza els feltres i el greix amb què els tàrtars van curar el seu cos. Com Paul Celan, que tracta de restituir a les paraules la innocència perduda; com Francis Bacon, que escenifica «l'àmbit de la desolació i l'espasme» sobre el llenç. Amb el mateix procediment que fa servir l'homeopatia quan utilitza el tòxic que ha causat la malaltia per curar-la, Navarro empra l'instrument de la pèrdua de la innocència original, la paraula, per curar la ferida que el mateix coneixement provoca.

Ressona a *Magrana*, en un acostament al pensament oriental, la melodia de les esferes, la dansa de Shiva que

manté l'harmonia de l'Univers. Hi trobem el planisferi de la música del cosmos, «el crepit de la resina», «la col·lisió estrepitosa de les galàxies», «la remor del temps», el murmuri del llunyà i del proper, el brogit de l'immensament gran i de l'infinitament petit, «les harmonies ocultes», el silenci. Tot s'esdevé al cor del so, al moll de la paraula, on naix la vida. Al cor de la paraula, hi ha el tot contingut dins de cada ésser, l'alzina dins l'aglà, el buit que infanta la llum, que infanta el tot.

I també la llum banya tot el recull, hi seguim el seu trànsit a través dels colors, des de la soledat dels espais infinits de Rothko fins a l'esfera cromàtica de Klee, als rituals xamànics de Beuys. Significativament, hi trobem l'abat Suger, pensador francès que, en impulsar la construcció de l'abadia de Saint-Denis a París, va obrir l'arquitectura closa dels temples romànics a la transparència de les vidrieres gòtiques.

Tanca el llibre un conjunt de sis poemes, «Dispersa», que recull textos publicats en diversos espais. Les notes finals indiquen les dates de publicació de cadascun —que van del 1992 al 2004— i evidencien la continuïtat del quefer poètic de Joan Navarro, la seua adscripció al poema únic de què parlava en el pròleg de *Tria personal* durant els anys d'aparent silenci. Al llarg d'aquests sis poemes seguim el seu trajecte cap a un més gran despullament formal i hi trobem la mateixa preocupació dels poemes que conformaran *Magrana*.

A través d'aquest únic poema de tota una vida, Navarro no ha deixat d'encalçar el tigre de Borges, conscient que no el trobarà entre el fullam dels versos. Ni el primer tigre, el que «anirà per la seua selva i el seu demà», ni el segon, ni el tercer tigre que la paraula fa nàixer, però sap que, al llarg d'aquesta recerca, la paraula ens fa compartir el somni, que el seu poema és el nostre i el d'allò que no té veu. Perquè el poema fa que, en mirar cap endins, vejam el tot i el buit i a nosaltres mateixos.

No ha deixat la poesia Joan Navarro durant aquests anys, i no ho ha fet perquè, en paraules de Zambrano, «pertany la poesia al llinatge de les ocupacions humanes que no es duen a terme més que per exigència del destí, per forçositat inevitable. El poeta és». Afortunadament, en aquest cas.

